

Kritik mot en rådman vid Blekinge tingsrätt för bristfällig utformning av domskälen i en brottmålsdom

Beslutet i korthet: Tingsrätten har formulerat sina domskäl så knapphändigt att det inte går att bedöma om domslutet är riktigt. Tingsrättens ordförande får kritik.

Initiativet

JO genomförde den 11–13 november 2014 en inspektion vid Blekinge tingsrätt och uppmärksammade då domen i mål B 174-14. Fråga uppkom om domskälen hade utformats i överensstämmelse med bestämmelsen i 30 kap. 5 § första stycket 5 rättegångsbalken, RB. Jag beslutade att utreda frågan om tingsrättens motivering av domen i ett särskilt ärende.

Utredning

Ett dagboksblad och domen i tingsrättens mål begärdes in och granskades. Av handlingarna framgick bl.a. följande:

I målet var tre tilltalade åtalade för att ha rånat en person i dennes bostad och för människorov genom att föra målsäganden i bil från Kallinge till Ronneby. Två av dem var dessutom åtalade för misshandel. Av domen framgick att samtliga tilltalade förnekade att de hade gjort sig skyldiga till rån och människorov. De två som även var åtalade för misshandel erkände vissa delar av gärningen. I sina domskäl redovisade tingsrätten att förhör hade hållits med målsäganden, de tilltalade och två vittnen. Vidare framgick att viss skriftlig bevisning hade åberopats och att en ljudupptagning hade spelats upp. När det gällde åtalen för rån, människorov och misshandel skrev tingsrätten följande skäl i sin dom:

[Målsägandens] uppgifter om händelseförloppet framstår som mycket osäkra. Utredningen i övrigt är inte sådan att åtalen för rån och människorov trots detta kan anses styrkta. Dessa åtal bör ogillas. Genom [två tilltalades] erkännanden och vad utredningen i övrigt ger vid handen är emellertid tillförlitligen styrkt att de gemensamt och i samförstånd vid en parkering i Ronneby misshandlat [målsäganden] genom att utdela slag som träffade överkroppen och utdela åtminstone en spark som träffade på ena knäet samt att misshandeln medfört smärta. [De två tilltalade] ska för detta dömas för misshandel, som inte kan bedömas som ringa.

I en remiss uppmanade JO tingsrätten att lämna upplysningar om och yttra sig över frågan om domskälens utformning.

Tingsrätten (lagmannen AA) lämnade in ett yttrande tillsammans med upplysningar från rådmannen BB.

BB upplyste om följande:

Genom domen den 21 maj 2014 frikändes de tre tilltalade från åtal för människorov och rån. En av de tilltalade frikändes även från ett åtal för narkotikabrott, ringa brott. Samma person dömdes för narkotikabrott, ringa brott, rattfylleri och olovlig körning, grovt brott, till fängelse en månad. De båda övriga tilltalade dömdes för misshandel gentemot målsäganden. En av de sisträmnda tilltalade dömdes till skyddstillsyn med särskild föreskrift, medan den andra tilltalade dessutom dömdes för vapenbrott, ringa brott, och ådömdes påföljden skyddstillsyn. Målsägandens skadeståndsyrkanden gentemot de båda som dömdes för misshandel bifölls delvis. Målsägandens skadeståndsyrkande mot den tredje tilltalade ogillades.

Fråga har uppkommit om domskälen utformats i överensstämmelse med bestämmelsen i 30 kap. 5 § första stycket 5 rättegångsbalken. Enligt min mening finns det fog för uppfattningen att domskälen är kortfattade. Möjligen kan en hård arbetsbelastning ursäktas detta. Jag beklagar om jag i något avseende har brutit och är i så fall beredd att ta till mig kritik.

AA uppgav följande:

I domskälen ska anges hur domstolen värderat bevismaterialet så att det klart framgår vilka bevis som enskilt eller tillsammans lagts till grund för avgörandet och varför så har skett.

Jag delar den uppfattning som rådmannen BB har gett uttryck för att domskälen är kortfattade. Jag anser att de är så summariska att det inte klart framgår hur tingsrätten har resonerat och vad tingsrätten har grundat sina slutsatser på.

Bedömning

Att domstolarna noggrant redovisar skälen för sina domslut är viktigt ur bl.a. rättssäkerhetssynpunkt och för förtroendet för rättskipningen. Att domstolarna ska motivera sina avgöranden följer också av Europakonventionens krav på en rättvis rättegång (se SOU 2001:103, s. 275 f. och de hänvisningar till praxis som görs där).

I 30 kap. 5 § första stycket RB finns bestämmelser om vad en brottmålsdom ska innehålla. Enligt bestämmelsens femte punkt ska domskälen med uppgift om vad som är bevisat i målet anges i domen. Med domskälen avses de skäl som bestämt utgången i målet såväl i bevisfrågan som i rättsfrågan. Rätten måste alltså redovisa hur den har värderat den bevisning som parterna åberopat och upplysa parterna om varför man ansett att en viss omständighet är styrkt eller inte. Vad parter och vittnen har uppgett behöver normalt inte redovisas ordagrant eftersom en alltför utförlig redogörelse för vad som kommit fram under bevisupptagningen snarast riskerar att onödigt tynga domen. Inte heller behöver den skriftliga bevisningen normalt redovisas i detalj. Däremot måste domskälen självfallet vara utformade så att det är möjligt att förstå vad

tingsrätten grundar sina slutsatser på. I domskälen bör rätten under alla förhållanden redovisa hur den har bearbetat bevismaterialet. Detta innebär att det ska framgå av domskälen vilka bevis som enskilt eller tillsammans har styrkt en viss ifrågasatt händelse.

Hur utförlig en domsmotivering bör vara beror naturligtvis på omständigheterna i det enskilda målet (jfr 30 kap. 6 § RB om möjligheten att i vissa fall utfärda dom i förenklad form). Det är särskilt viktigt att rätten utförligt redovisar sin bevisvärdering i brottmål när åtalet ogillats eller den tilltalade fällts mot sitt nekande (se t.ex. JO 1999/2000 s. 55, dnr 305-1999). Det gör det möjligt för parterna och andra att kontrollera hur domstolen har resonerat och underlättar för domaren att själv kontrollera riktigheten av sina tankegångar. En utförlig motivering underlättar också för den förlorande parten att bedöma om det lönar sig att överklaga och för den högre instansen att bedöma domens riktighet.

I det nu aktuella målet ogillade tingsrätten bl.a. ett åtal för rån och människorov. I domen redovisade tingsrätten de tilltalades inställning till åtalet och vilken bevisning som hade åberopats av parterna. Tingsrätten redovisade dock inte något om vad förhörspersonerna hade uppgett vid huvudförhandlingen och inte heller vad som hade kommit fram genom den skriftliga bevisningen. Tingsrätten skrev bara att målsägandens uppgifter framstod som mycket osäkra och att utredningen i övrigt inte var sådan att åtalen i dessa delar trots detta var styrkta. När det gäller påståendena om rån framgår det alltså inte om utredningen visade att de tilltalade befunnit sig i målsägandens lägenhet och i så fall vad som inträffade där. När det gäller påståendena om människorov framgår det inte om de tilltalade enligt vad utredningen visade hade färdats med målsäganden i bil till Ronneby eller vad som visats beträffande händelseförloppet under resan.

Det går enligt min mening inte att utifrån den skrivna domen bedöma om tingsrättens domslut i den här delen är riktigt. Domskälen uppfyller helt enkelt inte kraven i 30 kap. 5 § första stycket 5 RB.

BB var ordförande vid huvudförhandlingen, och han är ansvarig för utformningen av domen. Han ska därför kritiseras för den bristfälliga utformningen av domskälen.

Ärendet avslutas.